KICK OFF FOR ÅRETS STUDIEARBEID

DEL 1

4. SEPTEMBER 2025 KL. 20.00

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

KICK OFF

STEG FOR STEG:
HVA ER STUDIEARBEIDET?
HVORDAN GJØR VI STUDIERBEID?
HVA ER JORDBRUKSFORHANDLINGENE?
TEMAER FOR ÅRETS STUDIEARBEID

STUDIEARBEID
DEL 1

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

- Studiearbeidet er medlemmenes mulighet til å komme med innspill om hva som skal prioriteres i vårens jordbruksforhandlinger, fremme ideer og muligheter for gjennomføring, og belyse de viktigste sidene ved norsk jordbrukspolitikk.

- Resultatene av studiearbeidet vil, sammen med innspill fra fylkeslag, interne utvalg og eksterne aktører, samt landsmøtet, danne grunnlag for forhandlingsutvalgets arbeid.

- Studieheftet sendt ut til alle medlemmer i dag, 4. september og er tilgjengelig på nettsiden.

- Organiser dere i studieringer og søk om midler fra studieforbundet for gjennomførte møter.

- Svar sendes i et google skjema, lenke i studieheftet. Frist for å sende inn innspill er fredag 12. Okt.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

GJENNOMFØRING

- **Studiearbeid i 2 deler, vedtatt i 2021**
  - Formål å tenke store tanker og lange linjer i del 1 + forslag til nye tilskudd og ordninger med behov for å utrede
  - Konkrete forslag og innspill på tilskudd og ordninger I del 2

- **Tema for årets studiearbeid del 1:**

Stortingsvalg, beredskap, sjølforsyning og intern jamstilling
Nye tilskudd og ordninger: (1) produksjonsregulering, (2) lokalmat, (3) geit, (4) velferdsordninger, (5) Økologisk jordbruk, (6) Regionalt miljøprogram og (7) klima, miljø og bærekraft

- Oppfordrer til å se i sammenheng med å sende inn forslag til endringer i politisk plattform eller innspill til jordbruksforhandlingene til **Landsmøtet 2025**

- Gi oss innspill på form og fasong på studiearbeidet – hvordan fungerer det?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

JORDBRUKSFORHANDLINGENE

STEG FOR STEG

Den norske jordbruksmodellen

1. Importvern - toll: et premiss for å føre en selvstendig jordbrukspolitikk

2. Juridiske virkemidler: legger føringer og krav for eiendomsrett og drift av jordbruksarealet.

3. Hovedavtalen: regulerer **jordbruksforhandlingene** mellom stat og jordbruket, slik at de i felleskap søker å utforme rammevilkår som legger til rette for å nå de gjeldende politiske målene

4. Samvirkebasert markedsregulering: skal sikre at bøndene får inntektsmuligheter og avsetning på produksjonen (mottaksplikt), samtidig som forbrukere og samfunnet skal få tilgang til varene til akseptable priser.

Hva er jordbruksforhandlingene?

- Et inntektsoppgjør for yrkesutøvere i næringa – forhandler om *mulige* inntekter for bonden.
- Årlige forhandlinger mellom staten og jordbruket. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag opptrer i fellesskap som forhandlingspart for jordbruket.
- Forhandlingene og inngåelse av jordbruksavtale reguleres av *Hovedavtalen for jordbruket* som ble inngått i 1950 og sist revidert i 1992.
- Jordbruksoppgjøret fastsetter hvilke virkemidler som skal brukes for å nå de landbrukspolitiske målene vedtatt av Stortinget. Dette skjer i hovedsak gjennom de økonomiske rammevilkårene.
- Det forhandles om kommende år, dvs. i år forhandles det om 2026. Målpriser gjelder derimot fra 1. juli 2025.
- Forhandles på grunnlag av tallmateriale fra Budsjettnemnda for jordbruket.

Hovedavtalen § 1-1

Formålet med avtaleverket for jordbruket:

Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift.

Tilskudd og andre virkemidler

Det forhandles om:

- Prisbestemmelser og målpriser. Det er målpris på: Melk, korn, potet og en del hagebruksprodukter
- Tilskudd – nivå og innretning
- Reguleringer (tak, trappetrinn, kvoter, konsesjonsgrenser)
- Føringer for ulike ordninger – f.eks. for investeringsmidler og forskningsmidler.
- Andre ordninger som finansieres over jordbruksavtalen

Det forhandles IKKE om bl.a.:

- Toll og importbestemmelser
- Skatt og avgifter
- Administrative og juridiske virkemidler (f.eks eiendomsregelverk)
- Priser på produkter uten målpris
- Krav til dyrehold, driftsbygninger etc.
- Rovvilt- og utmarksforvaltnin

REKKEFØLGEN

1. NB og NBS lager hver sin rammeberegning
2. Blir enig med Bondelaget om rammetall
3. NB og NBS utarbeider hvert sitt primærdokument
4. NB og NBS forhandler fram et felles kravdokument
5. Forhandlinger med staten

FORBEREDELSER I NBS

September - oktober: Studiearbeid del 1

November: Landsmøte med politisk verksted og vedtak om JF

Desember: oppnevner forhandlingsutvalg

Fra januar:

- Jordbruksforhandlingene er tema på hvert styremøte
- Studiearbeid del 2
- Innspill fra interne utvalg og eksterne organisasjoner

- **Representantskapsmøte:** innspill fra samvirkorg.
- **Fylkesledermøte:** diskusjon rundt prioriteringer
- **Styremøte:** trekker endelige konklusjoner og gir forhandlingsutvalget et mandat

FORHANDLINGSLØPET

- Budsjettnemnda: dokumenter klare sannsynligvis i midten av april, 2026
- Rammeberegning
- Forhandlingsutvalg utformer primærdokument
- Utveksler primærdokument med Bondelaget
- Forhandler med Bondelaget
- Felles krav til staten
- Staten kommer med sitt tilbud
- NBS + NB forhandler som én part mot staten
- Avtale eller brudd
- Sluttprotokoll godkjennes

GRUNNLAGSDOKUMENTENE

- Utarbeides av Budsjettnemnda for jordbruket
- Legges fram i forkant av forhandlingene hvert år, rundt 10. – 15. april
- Viktige tabeller som vi bruker i rammeberegningen

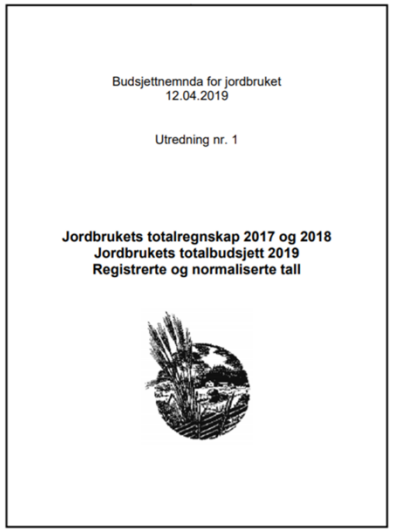
Budsjettnemnda for jordbruket
12.04.2019

Utredning nr. 1

Jordbrukets totalregnskap 2017 og 2018
Jordbrukets totalbudsjett 2019
Registrerte og normaliserte tall

1. TOTALKALKYLEN

Totalregnskap og –budsjett for jordbruket i Norge. Et sektorregnskap for jordbruket på nasjonalregnskapsnivå - inntekter og kostnader for jordbruket på makronivå. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk og vederlag til arbeid og egenkapital.

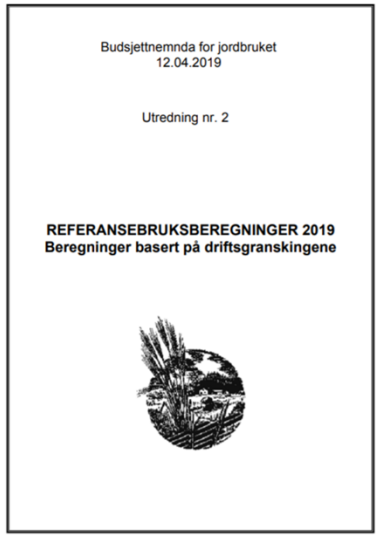
Budsjettnemnda for jordbruket
12.04.2019

Utredning nr. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019
Beregninger basert på driftsgranskingene

2. REFERANSEBRUKS-BEREGNINGER

Regnskapsresultater for et utvalg bruk i ulike områder, med forskjellige driftsformer og størrelse. Beregningene er basert på NIBIOs Driftsgranskninger og viser inntektsnivå og utvikling for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.

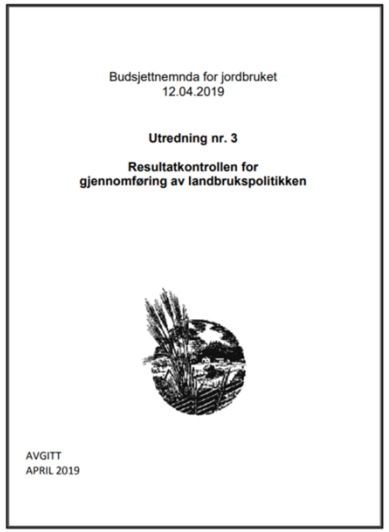
Budsjettnemnda for jordbruket
12.04.2019

Utredning nr. 3

Resultatkontrollen for gjennomføring av landbrukspolitikken

AVGITT
APRIL 2019

3. RESULTATKONTROLLEN

Indikatorer for å måle gjennomføringen av landbrukspolitikken, vurdere oppnådde resultat. Har utviklingen i jordbruket gått slik som Stortinget har forutsatt i landbrukspolitikken?

FRA BFJ TIL RAMMEKRAV

- Totalkalkylen inneholder **ikke** budsjett for neste år, **kun inneværende år**. Og det er neste år vi forhandler om. **Derfor må vi selv lage et anslag for utvikling i sentrale størrelser fra Totalkalkylen.**
    - Bondelaget lager sitt eget oppsett, det samme gjør staten
- For å kunne lage rammeoppsettet trenger vi grunnlagsdokumentene fra Budsjettnemnda for jordbruket + noen andre rapporter.
- Vi har ofte hatt en egen prosess med BL for å bli enige om rammetallet før vi sluttfører dokumentene. Ulike vurderinger gir det endelige rammetallet.
    - Vi snakker sammen om forutsetningene der det er naturlig, men utveksler vanligvis ikke regnearkene
    - **Når organisasjonene har kommet fram til sine respektive rammetall, møtes ledere i NB og NBS for å bli enige om et felles rammetall.** Når en har et felles rammetall, er det enklere å se de reelle forskjellene i detaljerte prioriteringene.

HVORDAN FINANSIERES RAMMEN?

- Økte målpriser
- Kostnader i jordbruket
- Ledige midler fra statsbudsjettet
- Endring i verdien av jordbruksfradraget
- Krav om økning i budsjettmidler

Primærdokumentet

- NBS og Bondelaget utarbeider hvert sitt primærdokument
- Jobber med primærdokumentet parallelt med rammeberegningen
- Fordelingsskjema (får fra staten – må kontrollere): et excelark med oversikt over alle budsjettmidler som inngår i jordbruksavtalen – vi bruker det til å gjøre endringer i virkemidler, øke satser, etc.

- NBS offentliggjør sitt primærdokument etter forhandlingene
- Bondelaget offentliggjør *ikke* sitt primærdokument etter forhandlingene

Tabell 13 Beregning av økonomisk ramme for kravet

	2025 Mill. kr	Volum	Pris	Endring Mill. kr	2026 Mill. kr
1. Markedsinntekter	47 699	0,40 %		191	
Varer uten målpris	33 166		1,94 %	643	
2. Sum markedsinntekter	47 699			834	48 533
3. Direkte tilskudd	21 461				21 461
4. Sum inntekter	**69 160**			**834**	**69 994**
Gjødsel	2 525	0,0 %	12,0 %	303	
Kraftfôr	10 244	0,25 %	3,5 %	385	
Andre driftskostnader	19 349	0,0 %	3,5 %	677	
5. Sum ikke-varige produksjonsmidler	**32 118**			**1 365**	**33 483**
6A. Leie av jord	870	1,0 %	2,7 %	32	
6B. Leie av kvoter	39	0,0 %	2,7 %	1	
7. Innleid arbeid	4 744			165	
7b. Mer innleid arbeid pga. satsinger				57	
8. Kapitalslit og leasing	7 784			241	
9. Rentekostnad	4 216			-253	
Nye kostnader i 2026 pga. satsinger/pålegg	0			250	
10. Sum kostnader	**49 771**			**1 859**	**51 630**
11. Årsresultat (4 -10)	**19 389**			**-1 025**	**18 364**
12. Avsetning til investeringer	2 498			-273	2 225
13. Jordbruksfradrag	1 637			-88	1 549
14. Justert årsresultat (11-12+13)	**18 528**			**-840**	**17 688**
Familieårsverk[1)]	32 150				33 000

1) Familieårsverk à 1 810 timer i 2025 og 1 755 timer i 2026

Beregning av økonomisk ramme

Normerte tall, normeringsfaktor 20%	2025, kr/fam.årsv.	Endring i pst.	2026, kr/fam.årsv.	2026, mill. kr
A. Sammenligningsinntekt per familieårsverk	**691 600**		**643 211**	
B. Årslønn andre grupper	**688 400**	**4,0 %**	**715 936**	
C. Inntektsgap før oppgjør	**3 200**		**-72 725**	
D. Kostnadskomp. og redusert inntektsgap			**75 925**	
Endring av årsresultat før avtale			48 389	1 331
Korreksjon jordbruksfradrag i framregning				-88
Kronelik vekst som andre grupper			27 536	757
Nivåheving "Tetting av gap"			0	0
E. Sammenligningsinntekt etter oppgjør			**719 136**	
F. Sum ramme, mill. kroner				**2 000**

1) Linje 14 dividert på antall familieårsverk multiplisert med normeringsfaktor 20 %

2) Når det tilføres midler for å bringe årsresultatet opp på 2025 nivå (linje I), øker effekten av jordbruksfradraget tilsvarende linje 13

3) Endring i kr/familieårsverk multiplisert med familieårsverk dividert på normeringsfaktor på 20 %

Jordbrukets krav

Jordbruksforhandlingene 2025

Krav til ramme og fordeling

Arbeidsdokument av 28. april
Jordbrukets forhandlingsutvalg

NORGES BONDELAG

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Statens tilbud

Statens tilbud

Jordbruksforhandlingene

2025

7. mai 2025

Tabell 6.1 Tekniske anslag og økonomisk ramme. Mill. kroner og pst.

	Grunnlag Mill. kr	Volum	Pris	Sum Mill. kr
1. Økt produksjonsvolum	33 955	0,00 %		0
2. Prisøkning på varer uten målpris	13 790		1,2 %	160
3. Bedret markedsbalanse				250
3. Driftskostnader	22 036	-0,40 %	1,7 %	285
4. Kapitalslit og leasing	8 974			240
5. Normalisert realrentekostnad	854			365
6. Arbeidsforbruk	14 851	-1,4 %	3,5 %	305
A. Sum, forutsatt lik prosentvis vekst som andre grupper				785
B. Nivåheving ut over lik prosentvekst				215
SUM, mill. kroner				1 000

Finansieringen av rammen går fram av tabell 6.2. Målprisene økes fra 1. juli 2019 med en årsvirkning på 249 mill. kroner. Fra 2018 er det om lag 49 mill. kroner i overførte midler, som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda. Disse midlene disponeres som en del av rammen. Bevilgningen over kap. 1150 foreslås økt med 641 m 2020. Med prognosene i tabell 6.1 vil verdien av jordbruksfradraget øke med kroner.

Tabell 6.2 Finansiering av rammen. Mill. kroner

	Mill. kroner
Netto endring i målpriser fra 01.07.19	249
Endret bevilgning på kap. 1150	641
Overførte midler fra 2018	49
Endret verdi av jordbruksfradraget	61

9 Vedlegg 1: Fordeling av statens tilbud

Tabell 9.1 Jordbruksavtalen, fordeling på priser og tilskudd, mill. kroner

	Kap. 1150, Jordbruksavtalen, utgifter	640,8
-	Kap. 4150, Jordbruksavtalen, inntekter	0,0
=	Nettoeffekt av tilskudd	640,8
+	Målpriser fra 1.7	249,0
=	Sum målpriser og tilskudd	889,8
+	Omdisponering overførte midler 2018	49,2
=	Sum til fordeling	939,0
+	Endret inntektsverdi jordbruksfradrag	61,0
=	Ramme	1 000,0

Sluttprotokoll

Jordbruksforhandlingene 2019

Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 16. mai mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

1 Avtalemessige forutsetninger

Partene viser til Stortingets behandling av Prop. 94 S (2017–2018) i Innst. 404 S (2017–2018), Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2016–2017) i Innst. 251 S (2016–2017) og Granavolden-plattformen. Den inngåtte jordbruksavtalen er basert på dette grunnlaget. Partene viser til Hovedavtalens formålsparagraf, som sier at forhandlingenes formål er å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket. Jordbrukspolitikken har en omfattende målmatrise hvor kryssende hensyn må avveies mot hverandre.

Partene viser til brev fra finansministeren til landbruks- og matministeren med forslag om heving av jordbruksfradraget ifm. statsbudsjettet for 2020 hvor det heter:

> "Jeg tar sikte på å foreslå økning av jordbruksfradraget innenfor en provenyramme på 90 mill. kroner i budsjettet for 2020.
>
> Finansdepartementet vil komme tilbake til den endelige utformingen av jordbruksfradraget i forbindelse med statsbudsjettet til høsten. Endringene i vil imidlertid inneholde følgende elementer:
>
> – En økning av det generelle fradraget fra 63 500 kroner til om lag 90 000 kroner.
> – En økning i det maksimale fradraget fra 166 400 kroner til om lag 190 000 kroner.
>
> Som følge av at forhandlingene om jordbruksoppgjøret pågår, bør forslaget gjøres kjent slik at det kan være en del av rammebetingelsene i forbindelse med forhandlingene."

Partene er enige om å legge dette til grunn for den inngåtte avtalen. Det er en utfordrende markedssituasjon for flere husdyrproduksjoner. Det er lagt til grunn en forbedring av markedsbalansen tilsvarende 195 mill. kroner i 2020. Partene viser til at eksportsubsidiene for melk vil bli avviklet fra 1. juli 2020. Partene vil i løpet av høsten 2019 utarbeide et opplegg for hvordan nedskalering av melkeproduksjonen skal gjennomføres. Et samlet opplegg skal være etablert senest 1. oktober 2019, jf. pkt. 5.

Den inngåtte jordbruksavtalen omfatter:

- målpriser for perioden 1. juli 2019 – 30. juni 2020
- bevilgninger over statsbudsjettet, kapittel 1150, for kalenderåret 2020
- omdisponeringer innenfor budsjettet for 2019
- andre bestemmelser som framgår av denne protokollen

2 Økonomisk ramme

Partene er enige om en ramme for avtalen på 1 240 mill. kroner. Prognoser for kalenderåret 2020, for endringer i inntekts- og kostnadsposter som ikke er avtalebestemt, framgår av tabell 2.1. Det er lagt til grunn en prognosert lønnsvekst for lønnsmottagerne på 3,5 pst. i 2020.

Tabell 2.1 Prognoser for endringer i poster som ikke er avtalebestemt og økonomisk ramme for avtalen, mill. kroner.

	Grunnlag Mill. kr	Volum	Pris	Sum Mill. kr
1. Økt produksjonsvolum	33 955	0,00 %		0
2. Prisøkning på varer uten målpris	13 790		1,2 %	160
3. Bedret markedsbalanse				195
4. Driftskostnader	22 036	-0,40 %	1,7 %	285
5. Kapitalslit og leasing	8 974			240
6. Normalisert realrentekostnad	854			365
7. Arbeidsforbruk	14 851	-1,4 %	3,5 %	305
A. Sum, forutsatt lik prosentvis vekst som andre grupper				840
B. Nivåheving ut over lik prosentvekst				400
SUM, ramme, mill. kroner				1 240

Partene er enige om en finansiering av rammen som vist i tabell 2.2. Det gjennomføres målprisøkninger fra 1. juli 2019 med en årsvirkning på 249 mill. kroner. Bevilgningene til jordbruksavtalen økes med 720 mill. kroner i 2020, og det disponeres 49 mill. kroner i overførte midler fra 2018. Videre er det lagt til grunn en verdi før skatt av utvidelsen av jordbruksfradraget i 2020 på 150 mill. kroner. Rammen og forutsetningene i tabell 2.1 gjør at verdien av det gjeldende jordbruksfradraget vil øke med 72 mill. kroner.

Tabell 2.2 Økonomisk ramme for avtalen. Mill. kroner.

Ramme	1 240
Netto endring i målpriser fra 01.07.19	249
Endret bevilgning på kap. 1150	720
Overførte midler fra 2018	49
Utvidet jordbruksfradrag	150
Endret verdi av jordbruksfradraget	72

Rammen legger grunnlag for en inntektsøkning per årsverk på om lag 6 ¼ pst. fra 2019, før oppgjør, til 2020, forutsatt forbedring i markedsbalansen. Dette utgjør 20 600 kroner per årsverk.

ETTER FORHANDLINGENE

- Informasjon ut i organisasjonen om resultatet av jordbruksoppgjøret
- Regjeringen sender proposisjon om jordbruksoppgjøret til Stortinget
- Høring i næringskomiteen (leder i NBS deltar)
- Næringskomiteen legger fram sin innstilling til Stortinget
- Stortinget vedtar ny stortingsmelding om årets jordbruksavtale
- NB + NBS + staten møtes for å gå gjennom jordbruksavtaledokumentet (juni)
- Jordbruksavtalen underskrives

Stortings-behandling

Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025)

Prop. 149 S (2024-2025), Innst. 534 S (2024-2025) Følg saken (e-postvarsling)

Hvor er saken nå?

1 Forslag — 2 Komitébehandling — 3 Debatt og vedtak

Status: Stortinget har ferdigbehandlet saken.

Forslag fra Landbruks- og matdepartementet

Saken er behandlet i næringskomiteen

Vedtak i korthet

Innstilling avgitt 11.06.2025

Innst. 534 S (2024-2025)

Saksgang

1 Forslag

Fra	Grunnlag for saken	Fremmet i statsråd
Landbruks- og matdepartementet	Prop. 149 S (2024-2025)	27.05.2025

Referert

Referatsaker

27.05.2025

Jordbruks-avtale

JORDBRUKSAVTALE

2025–2026

Inngått mellom staten og Norges Bondelag

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

TEMAER I ÅRETS STUDIEARBEID

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

VALG: Ny regjeringsperiode

- Hva bør være NBS sine prioriteringer i jordbruksforhandlingene basert på valgresultatet høsten 2025?
    - Hva er strategisk viktig for denne regjeringsperioden?
    - Hva er strategisk viktig i jordbruksforhandlingene 2026 med ny regjering?
- Hva mener dere NBS må ta med seg fra partiprogrammene til de/det nye regjeringspartiene, og sette krav til i jordbruksforhandlingene?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

BEREDSKAP

.

- Burde NBS foreslå et beredskapstilskudd og hvordan bør det i så fall innrettes? Under nevner vi noen eksempler til inspirasjon for videre diskusjon
    - Et tilskudd til lagring av f. eks drivstoff på den enkelte gård i tilfelle forsyningssvikt?
    - Et tilskudd til gårdslagring av såfrø, korn, etc.?
    - Et tilskudd til industrien/markedsregulering for å ha lager av nødvendige matvarer/innsatsmidler?
    - Et tilskudd til gårdsbruk generelt (som en slags grunnstøtte)?
    - Et tilskudd til spesifikke driftsformer?
    - Eventuelt andre forslag eller en kombinasjon av disse?

- Er det andre måter vi kan tenke beredskap? Som for eksempel å gjøre jordbruket mindre avhengig av importerte råvarer, fossile og andre?
- Er det noen av de eksisterende tilskuddene som burde utvikles eller styrkes med begrunnelse i beredskap?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

SJØLFORSYNING

- Hvordan skal vi stimulere til at god kornjord brukes til gras, og ikke brukes til å dyrke gras til drøvtyggere?
- Økt planteproduksjon på eksisterende arealer vil gi økt selvforsyning, men økt produksjon er sterkt forbundet med økt plantevern og kunstgjødsel. Hvordan ser dere for dere at man kan balansere behovet for innsatsmidler som er kostbare for miljøet opp mot det ansvaret Norge har for i størst mulig grad å produsere nok mat til sin egen befolkning?
- NBS har arbeidet for et markedshagetilskudd for å øke produksjonen av frukt og grønt utenfor de typiske kontraktsområdene. Det har vi per nå ikke fått gjennomslag for. Er det andre tiltak/ordninger/tilskudd NBS kan fremme for å øke frukt- og grønt produksjonen i distriktene?

- Hvordan kan vi stimulere til at arealer tas i bruk – de som er gått ut av drift eller drives- uten kalking og gjødsling? Er det andre ting enn et teigbasert tilskudd NBS kan arbeide for? Tenk gjerne både på kort og lang sikt.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

INTERN JAMSTILLING

- Er det riktig av Norsk Bonde- og Småbrukarlag å ta noen produksjoner ned for å løfte dem som ligger lavest?
- Hvilke produksjoner bør prioritets *ned* og hvilke *opp*, og hva er de mest hensiktsmessige virkemidlene for å få til dette ?
- Finnes det andre måter å løfte produksjoner med lav inntekt, enn å ta fra de med mest?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

NYE TILSKUDD OG VIRKEMIDLER

- Hva slags handlingsrom gir ny regjering for å tenke nytt om tilskudd og virkemidler over jordbruksavtalen?
- Hvilke områder mener dere det er størst behov for å utvikle nye tilskudd og virkemidler av områdene som pekes på her, og andre områder i jordbrukspolitikken?
- Hva slags nye tilskudd bør innføres i jordbruksforhandlingene 2026?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

PRODUKSJONSREGULERING

- Hvordan burde NBS jobbe videre for produksjonsregulering?
- Kan forslaget om kvoter på sau videreutvikles så det svarer ut en del av utfordringene referert til i rapporten?
- Er det andre gode forslag enn kvoter på sau?
- Er det nye forslag til produksjonsregulerende virkemidler i andre produksjoner?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

LOKALMAT

- Hvilke utfordringer møter lokalmatprodusentene i dag som jordbruksavtalen kan være med på å løse?

- Hvordan opplever dere at dagens ordninger for lokalmatprodusenter i Innovasjon Norge fungerer?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

GEIT

Arbeidsgruppe på geit vedtatt i forhandlingene 2025:

- Hvilke innspill, problemstillinger, utfordringer eller muligheter tenker du er viktig at denne arbeidsgruppa tar med seg i arbeidet?

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

VELFERDSORDNINGER

- Hvilke velferdsordninger er viktigst for deg som bonde, og hvilke ordninger er det viktigst å styrke?
- Hva slags velferdsordninger mangler i jordbruket, og hva hadde gjort det lettere å stå i yrket?

- Hvordan kan Norsk Bonde- og Småbrukarlag best arbeide for å styrke ordningene knyttet til svangerskap, fødsel og barsel?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

ØKOLOGISK

- Hvordan kan vi tenke nytt om tilskudd og ordninger for økologisk jordbruk?
- Hvordan bør NBS arbeide med den nye økostrategien til Regjeringen? Er det innsatsområder og tiltak i strategien som bør bygges på?
- Hva er de største utfordringene for økologisk jordbruk? I hvilke produksjoner er utfordringene størst og hva må gjøres?

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

REGIONALT MILJØPROGRAM

- Fylkenes prioriteringer, herunder vurdering av fordeling av tilskudd for utslippsreduksjon og tilskudd for å ta vare på og ivareta natur- og miljøverdier i jordbrukets kulturlandskap.
- Ordningens forvaltningsmodell (bruk av nasjonal instruks, regional tilskuddsutforming og involvering av det regionale partnerskapet mm.)
- Er det nye tiltak som burde inn under RMP?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

KLIMA,MILJØ OG BÆREKRAFT

- Hva slags innretning på klima- og miljøpolitikken skal NBS målbære i neste års forhandlinger?
- Hvilke tiltak fra “Bærekraft mellom bakkar og berg” er mest aktuelle i forhandlingene 2026?
- Hvordan påvirker sammensetningen av den nyvalgte regjeringen innretningen på klima- og miljøpolitikken i forhandlingene i 2026?
- Kunne det være aktuelt å belønne miljøkompenserende tiltak på andre områder, på gårdsnivå, for å veie opp for negativ miljøpåvirkning fra matproduksjonen?
- Er det en god løsning å innføre karbonavgifter på kunstgjødsel og miljøavgifter på plantevernmidler? Har dere noen forslag til hvordan slike avgifter eventuelt kunne kanaliseres tilbake til landbruket for å oppnå et mer bærekraftig matproduksjonssystem?
- Er det noen prosjekter/formål NBS bør foreslå over jordbruksavtalen som er i tråd med vår definisjon av bærekraft og helhetlig klimaomstilling?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

VEIEN VIDERE
STUDIEARBEID DEL 1

- Studieheftet sendt ut til alle medlemmer i dag

- Organiser dere i studieringer og søk om midler fra studieforbundet for gjennomførte møter.

- Bruk studieringer til å diskutere temaene dere synes er mest spennende.
- Oppfordrer til å se dette i sammenheng med å utarbeide ny politikk for NBS og sende inn forslag til landsmøtet.

- Frist 12. Oktober for innspill til studiearbeidet

- Del 2 kommer i januar: med spørsmål om konkrete tilskudd og ordninger

HØRINGER I ORGANISASJONEN

•**Studiearbeidet ifm. jordbruksforhandlingene:** sendt ut 4. september, frist 12. oktober. Kick-off for studiearbeidet del 1 torsdag 4. september.

•Informasjon på epost til lokallag og fylkeslag, og på våre nettsider.

•**Innspill til utkast «Strategi for NBS 2026 – 2029»:** sendt ut 1. september med høringsfrist 22. september. Endelig utkast behandles på landsmøtet.

•Forslaget sendt ut til lokallag og fylkeslag per epost.

•**Innspill til skogkapittel i politisk plattform:** ble sendt ut 21. august, med frist 15. september. Behandles på landsmøtet.

•Utkastet sendt på epost til lokal- og fylkeslag.

•**Innspill til endringer i kontingentsystemet:** sendes ut 4. september, med høringsfrist 21. september. Behandles på landsmøtet.

•Sendes ut på epost til lokal- og fylkeslag.

•**Sakspapirer til landsmøtet:** frist fredag 3. oktober (og frist for å melde seg på landsmøtet 6. oktober).

•Informasjon om dette finnes her: https://www.smabrukarlaget.no/om-oss/organisasjonen/landsmoetet/landsmoete-2025/

•**Sjølforsyningsplanen:** kommer på høring til vinteren.

**Norsk Bonde-
og Småbrukarlag**

Akersgata 41, 0158 Oslo

Tlf: 22 00 59 10 •

post@smabrukarlaget.no

facebook.com/smabrukarlaget

instagram.com/bondeogsmabrukarlaget

WWW.SMABRUKARLAGET.NO